

## Vesihuollon toimintavarmuuden ja kyberturvallisuuden parantaminen -hakuohje

Valtion vuoden 2023 talousarviossa maa- ja metsätalousministeriö on osoittanut Etelä-Savon ELY-keskukselle käytettäväksi 2,5 milj. euroa vesihuollon toimintavarmuuden ja kyberturvallisuuden parantamiseen. Määrärahan tavoitteena on edistää vesihuollon tieto- ja kyberturvallisuutta digitalisaation ja erilaisten pilvipohjaisten järjestelmien käyttöönoton edetessä. Lisäksi tavoitteena on parantaa vesihuollon varautumista erilaisiin häiriötilanteisiin muuttuneessa turvallisuusympäristössä. Valtakunnallinen avustushaku toteutetaan Etelä-Savon ELY-keskuksessa **02.10.-30.11.2023** välisenä aikana.

Avustusta myönnetään hankkeille, joiden tavoitteena on parantaa vesihuollon kyberturvallisuutta, digitalisaatiota ja yleistä toimintavarmuutta (mm. häiriötilanteisiin varautuminen ja riskienhallinnan tehostaminen). Avustusta voidaan myöntää myös turvallisuutta edistäville hankkeille, jotka tähtäävät vesihuoltolaitosten yhdistymisiin ja muuhun yhteistyöhön.

### Vesihuollon toimintavarmuus ja kyberturvallisuus

Vesihuolto on tärkeä osa yhteiskunnan infrastruktuuria ja sen tavoitteena on tuottaa ihmisille hallitusti ja kohtuullisin kustannuksin terveydellisesti moitteetonta talousvettä ja hoitaa toiminnoissa syntyvät jätevedet asianmukaisesti ja laadukkaasti. Vesihuollon toimintavarmuus ja kyberturvallisuus ovat tärkeitä tekijöitä varmistettaessa, että vesihuoltopalvelut toimivat luotettavasti ja turvallisesti.

Vesihuollon on oltava luotettavaa ja häiriötöntä toimintaa kaikissa olosuhteissa. Asianmukaisella toimintavarmuudella varmistetaan, että vettä saadaan turvallisesti ja riittävästi kaikkina aikoina, vuoden jokaisena päivänä oli sitten kyse arkipäivän normaalista toiminnasta tai poikkeuksellisista tilanteista, kuten luonnonkatastrofeista, teknisistä häiriöistä tai kyberhyökkäyksistä. Vesihuollon on oltava valmistautunut erilaisiin kriisitilanteisiin, kuten veden saastumisiin, sähkökatkoihin, tulviin, ja muihin poikkeuksellisiin tapahtumiin. Ennakkoon hyvin suunnitellut toimet sekä laitteiden kunnossapito ja huolto auttavat estämään odottamattomia ongelmia ja varautumaan niihin.

Vesihuollon toimintavarmuuden takaamiseksi on tärkeää kehittää ennakoivia toimintamalleja ja suunnitella toimet ennakkoon. Vesihuoltolaitoksen tulee arvioida riskejä ja toteuttaa toimintaansa niiden mukaisesti. Lisäksi tulee varautua mahdollisiin poikkeusoloihin, joissa vesihuolto voi katketa tai käyttöveden laatu vaarantua. Vesihuolto on tärkeä yhteiskunnan infrastruktuurin osa, ja sen toimintahäiriöt voivat aiheuttaa vakavia seurauksia terveydelle, ympäristölle ja taloudelle.

Tietoturvallisuuden varmistaminen on ensiarvoisen tärkeää, jotta voidaan estää mahdollisia haitallisia vaikutuksia. Tietoverkot ovat nykyisin oleellinen osa vesihuoltolaitosten toimintaa, sillä ne mahdollistavat esimerkiksi järjestelmien etävalvonnan ja -hallinnan sekä tiedonkeruun. Vesihuollon kyberturvallisuus on noussut yhä tärkeämmäksi, sillä tietoverkkoihin tunkeutuminen, palvelunestohyökkäykset tai tietojen varastaminen voivat vaarantaa vesihuollon toimivuuden. Kyberturvallisuuden varmistamiseksi on tärkeää arvioida omien tuotantoverkkojen turvallisuutta ja varmistaa tietojen yksityisyys, ja että ne ovat suojattu. Lisäksi on tärkeää kouluttaa henkilöstöä tietoturvallisuuteen liittyvissä asioissa, koska henkilöstön tulee olla tietoinen riskeistä ja tunnistaa mahdolliset tietoturvauhat sekä toimia epäilyttävissä tilanteissa.

Vesihuoltojärjestelmiin liittyvät tiedot tulisi suojata asianmukaisilla palomureilla, tunnistautumisjärjestelmillä ja muilla tietoturvaohjelmistoilla, jotka parantavat tietosuojaa sekä järjestelmien on oltava ajan tasalla, ja tunnetut haavoittuvuudet on korjattava mahdollisimman nopeasti. Järjestelmät tulisi varustaa valvontapalveluilla ja havainnointijärjestelmillä, joiden avulla voidaan havaita poikkeavia toimintoja ja reagoida niihin nopeasti. On myös tärkeää luoda suunnitelmia mahdollisten kyberhyökkäysten varalta, jotta voidaan minimoida vahingot ja palauttaa järjestelmät nopeasti normaaliin toimintaan. Myös kolmansien osapuolien turvallisuus tulisi varmistaa ja vesihuollon toimittajien sekä kumppaneiden tietoturva on otettava huomioon, sillä heidän järjestelmiensä haavoittuvuudet voivat vaikuttaa koko ketjuun. Järjestelmiin ja laitteisiin kohdistuvan pääsyn valvonta on tärkeää, jotta voidaan estää mahdollisia haitallisia toimia. Herkät tiedot, kuten käyttäjätiedot ja operatiiviset tiedot, tulisi suojata asianmukaisella salauksella. Kyberturvallisuutta tulee jatkuvasti seurata ja arvioida uusien uhkien ja kehitysten varalta.

Vesihuoltoalan säädökset ja standardit on laadittu varmistamaan toimintavarmuus ja veden turvallisuus, jotka on luotu varmistamaan veden turvallinen ja jatkuva saaminen asukkaille. Yhteistyö eri viranomaisten, vesihuoltolaitosten, asiantuntijoiden, yritysten ja yhteisöjen kanssa on olennaista, jotta voidaan reagoida nopeasti ja tehokkaasti mahdollisiin ongelmatilanteisiin. Tietoisuuden lisääminen vesihuollon merkityksestä ja toimintavarmuuden ylläpitämisestä auttaa asukkaita varautumaan ja reagoimaan kriisitilanteisiin.

## Avustuksen tavoitteet ja tuettavat toimenpiteet

Avustuksen tavoitteena on vahvistaa vesihuollon turvallisuutta, toimintavarmuutta ja varautumista. Lisäksi avustuksen tavoitteena on kehittää vesihuollon alueellista yhteistyötä tai vesihuoltolaitosten yhdistymisiä. Avustusta suunnataan erityisesti hankkeisiin, joiden tavoitteena on varmistaa vesihuoltopalvelujen tieto- ja kyberturvallisuuden turvaaminen.

Tuettavia hankkeita ovat vesihuollon digitalisaatiota ja kyberturvallisuutta parantavat toimet, erilaiset yhteishankkeet häiriötilanteisiin varautumiseksi ja riskien hallitsemiseksi sekä turvallisuutta edistävät vesihuoltolaitosten yhdistymiset ja muu yhteistyö.

## Avustettavien hankkeiden keskeisiä tavoitteita ovat:

- Vesihuollon tieto- ja kyberturvallisuuden parantaminen
- Uusien menettelytapojen, toimintamallien tai selvitysmenetelmien luominen sekä niiden kehittäminen vesihuollon turvallisuuden parantamiseksi
- Vesihuoltolaitosten erilaiset yhteishankkeet, jotka parantavat tietotaitoa vesihuollon häiriötilanteisiin varautumiseksi ja riskien hallitsemiseksi
- Toimintavarmuutta lisäävät ja parantavat usean laitoksen välistä yhteistyötä ja turvallisuutta edistävät toimet, jotka kehittävät yhtenäisiä käytänteitä
- Edistää ja levittää tietoa vesihuollon alueellisesta yhteistyöstä ja rakennemuutoksesta mm. vesihuoltolaitosten yhdistymiset

## Avustettavissa hankkeissa keskeisiä toimenpiteitä voivat olla:

- Vesihuollon tieto- ja kyberturvallisuutta parantavat toimet mm. kyberturvallisuuden nykytilan mittarointi, tietoturva-auditointi tai henkilöstön koulutus
- Hankkeet, jotka vahvistavat vesihuollon resilienssiä häiriötilanteisiin ja toimintaympäristön muutoksiin ennakoivasti (mm. väestön muuttoliike, ilmastonmuutos, ympäristöasiat, teknologian kehitys)
- Vesihuoltolaitosten yhdistymisiin tähtäävät toimenpiteet esim. yhdistymisselvitykset ja yhdistymisiin liittyvät toimet

## Hankkeet, joita ei avusteta

- Vesihuoltolaitosten/yksityistoimijoiden normaalitoiminnan tukeminen
- Investoinnit ja hankinnat. Pois lukien kyberturvallisuutta, yhdistymishankkeita tai usean laitoksen toimintavarmuutta palvelevat kohtuulliset ja vähäiset hankinnat osana muuta kehittämishanketta.
- Lainsäädännön velvoitteiden täyttämisen edellyttämät toimet mm. häiriötilanteisiin varautumissuunnitelmien laatiminen ja päivittäminen

- Yritysten tavanomaisiin tuotannollisiin investointeihin eikä välittömästi vientiä edistäviin toimiin

## Hankkeiden arviointi

Avustukset kohdennetaan erityisesti hankkeisiin, jotka vahvistavat ja turvaavat alueen vesihuoltopalveluiden toimintavarmuutta sekä toteuttavat kansallisen vesihuoltouudistuksen tavoitteita ja toimenpiteitä. Avustuksen myöntäminen perustuu kokonaisharkintaan sekä arviointiin hankkeiden odotetusta vaikuttavuudesta ja tarpeellisuudesta vesihuollon turvallisuuden, toimintavarmuuden ja varautumisen parantamiseksi sekä hankkeen kustannustehokkuudesta, laadusta ja toteuttamiskelpoisuudesta. Hankkeiden eduksi katsotaan, jos hankkeen toiminnassa on mukana useita vesihuoltolaitoksia ja yhteistyöstä on kirjallisesti sovittu jo tuen hakemisvaiheessa. Hakuohjeen liitteenä on ohje yhteishankkeen toteuttajille.

Avustettavan hankkeen tulee olla laadukas ja toteuttamiskelpoinen. Hankkeiden vaikuttavuutta arvioidaan erityisesti alla olevien kriteerien perusteella.

- Miten hanke vahvistaa vesihuollon turvallisuutta, toimintavarmuutta ja varautumista
- Miten hanke edistää kansallisen vesihuoltouudistuksen toimenpiteitä ja tavoitteita mm. alueellisen yhteistyön kehittäminen ja rakennemuutoksen edistäminen
- Hankkeen vaikutus ja tarpeellisuus alueen vesihuoltopalvelujen turvaamiseksi – nykytilanne ja muutos hankkeen jälkeen
- Hankkeessa mukana olevien vesihuoltolaitosten määrä ja/tai hankkeen laajuus sekä muut kumppanuudet
- Ratkaisujen ja menettelyjen monistettavuus ja laajennettavuus
- Ratkaisujen ja menettelyjen laatu sekä uutuus
- Hankkeen tulosten tarkoituksenmukainen viestintä

Etelä-Savon ELY-keskuksen vesihuoltopalvelut -yksikkö arvioi hakumenettelyssä saapuneet hakemukset.

## Avustusmenettely ja sovellettava lainsäädäntö

Avustusta voivat hakea kunnat, kuntayhtymät ja näiden omistamat yhtiöt ja muut kuntaomisteiset toimijat, yhdistykset, yritykset sekä muut yhteisöt lukuun ottamatta valtion virastoja ja laitoksia. Avustusta ei voida myöntää yksityishenkilölle.

Avustettavan hankkeen toteuttajana voi olla myös konsortio, mutta siinä tapauksessa valtionavustusviranomaisen myöntää avustusta vain päähakijalle, joka vastaa hankkeesta kaikkien konsortion osapuolten puolesta. Kaikkien konsortion osapuolten on kuitenkin täytettävä pykälän mukaiset vaatimukset. Ei kuitenkaan ole estettä sille, että hankkeen toteuttajat ostavat ostopalveluna palveluja valtion virastoilta tai laitoksilta.

Avustuksen määrä on harkinnanvarainen. Avustuksen osuus hyväksyttävistä kustannuksista voi olla enintään 50 prosenttia. Avustuksen osuus voi kuitenkin olla tätä suurempi, kuitenkin enintään 75 prosenttia, jos hanke edistää vesihuollon alueellista yhteistyötä tai vesihuoltolaitosten yhdistymisiä. Avustus voi olla enintään 50 % yksittäisiä yrityksiä hyödyttävissä hankkeissa, ellei EU:n valtiontukisääntelystä muuta johdu. Hakijalta edellytetään aina omarahoitusta.

Hakumenettelyn toteuttamiseen ja avustusten myöntämiseen sekä hallinnointiin sovelletaan valtionavustuslakia (688/2001) ja vesihuollon ja patojen turvallisuuden, toimintavarmuuden ja varautumisen hankkeisiin vuosina 2023–2035 myönnettävästä valtionavustuksesta annettua valtioneuvoston asetusta (625/2023). Avustukset myönnetään valtionavustuslain 5 §:n 3 momentin 2 kohdan

mukaisina erityisavustuksina (hankeavustuksina) vesihuollon toimintavarmuuden ja kyberturvallisuuden parantamista koskeviin kokeilu-, käynnistäm-, tutkimus- tai kehittämishankkeisiin taikka muihin tarkoitukseltaan rajattuihin hankkeisiin. Avustusta ei myönnetä yritysten tavanomaisiin tuotannollisiin investointeihin eikä välittömästi vientiä edistäviin toimiin.

Jos hankkeen julkisen rahoituksen osuus on yli 50 %, hankintalain soveltamisalaan kuuluvat hankinnat tulee kilpailuttaa julkisista hankinnoista annetun lain (1397/2016) edellyttämällä tavalla.

Mikäli myönnettävässä avustuksessa tuetaan taloudellista toimintaa, sovelletaan EU:n valtiontukisääntöjä (komission asetus (651/2014), yleinen ryhmäpoikkeusasetus sekä komission asetus (1407/2013), de minimis -asetus. Lisätietoja valtiontukisäännöistä löytyy työ- ja elinkeinoministeriön sivulta <http://tem.fi/valtiontukisaannot>.

Avustukset ovat harkinnanvaraisia ja ne myönnetään maa- ja metsätalousministeriön osoittaman määrärahan puitteissa. Avustuksiin käytettävä määräraha on käytettävissä enintään 31.12.2025 saakka. Käytännössä tämä tarkoittaa, että hankkeiden avustettavien toimenpiteiden toteutuksen tulee päättyä viimeistään elokuussa 2025. Avustus on haettava maksettavaksi kahden kuukauden kuluessa hankkeen päättymisestä.

## Rahoituksen yleiskulut ja vastikkeeton työ

Hakija voi esittää yleiskuluja hankkeelle joko kiinteämääräisesti korvattuna flat rate -mallin mukaisesti tai todellisten toteutuneiden ja maksettujen kustannusten mukaisesti. Tapa, jolla yleiskustannukset esitetään hankkeelle, tulee valita rahoitusta hakiessa. Yleiskustannusten esitystapaa ei voi vaihtaa kesken hankkeen.

Hakija voi esittää kiinteämääräisen rahoituksen soveltamista (ns. flat rate) hankkeen yleiskustannusten korvaamisessa. Tällöin todellisten kustannusten ohella korvataan hankkeen yleiskustannukset (välilliset kustannukset) kiinteämääräisesti 15 % suoria palkkakuluja vastaava määrä ja välillisiä kustannuksia ei korvata erikseen. Mallissa ei tarvita erillistä selvitystä kiinteämääräisestä osuudesta. Kiinteämääräisen rahoituksen mallia suositellaan erityisesti kehittämishankkeisiin sen mahdollistaessa kevyemmän hankehallinnon hankalasti todennettavissa olevien pienten välillisten kustannusten jäädessä kokonaan pois. Esimerkiksi ohjausryhmän kokous- ja matkakulut kuuluvat kiinteämääräiseen osuuteen, joita ei erikseen korvata. Sen sijaan hankehenkilöstön matkakulut voidaan laskuttaa toteutuneiden kustannusten mukaisesti.

Hakija voi vaihtoehtoisesti esittää hankkeen yleiskustannukset todellisten toteutuneiden ja maksettujen kustannusten mukaisesti. Tällöin hakijan tulee maksatusta hakiessa esittää kustannuksia todentavia liitteitä kyseisistä yleiskustannuksista.

Hakija voi myös esittää hankkeen kustannuksiin kuuluvaksi vastikkeetonta työtä. Omavastuuosuutena voidaan huomioida sellainen vastikkeetta tehtävä työ, joka on tarpeen hankkeen toteuttamiseksi. Jos hankkeeseen sisältyy vastikkeetonta työtä, tulee hankesuunnitelmassa olla tarkempi selvitys mitä kustannukset pitävät sisällään.

## Rahoitettavien hankkeiden viestintä

Rahoituksen saaneen hanketoteuttajan tulee huolehtia siitä, että hankkeesta tiedotetaan riittävästi ja tarkoituksenmukaisesti hankkeen aikana, ellei salassapidolle ole perusteita. Hankkeen käynnistyessä hanketoteuttaja laatii hankkeelle viestintäsuunnitelman, jota tulee seurata ja päivittää tarpeen mukaan. Tärkeimpiä viestintätoimia ovat hankkeen alkamisesta tiedottaminen ja erityisesti tuloksista viestiminen keskeisille kohderyhmille. Viestinnässä on käytettävä ELY-keskuksen logoa. Tarkempaa ohjeistusta saatetaan jakaa, kun hankkeiden hyväksymispäätökset on tehty.

## Julkisuus ja tietosuoja

Hankkeen nimi, hakija sekä hankehakemukseen kirjoitettu tiivistelmä ovat julkisia tietoja. Lisäksi hankkeen rahoituspäätös on julkinen tieto. Hankkeissa tuotettavien materiaalien ja julkaisujen tulee olla julkisesti kaikkien saatavilla, ellei salassapidolle ole perusteita.

## Hakumenettely

Hakemus jätetään ELY-keskuksen yleisessä asiointipalvelussa asiointilomakkeella tai sähköpostitse. Hakuaika päättyy 30.11.2023 klo 16.15 mennessä ja vain määräaikaan mennessä jätetyt hakemukset huomioidaan haussa. Hakemukset voi jättää suomeksi tai ruotsiksi. Hankkeen allekirjoittaa hankkeen toteuttamisesta oikeudellisesti vastaava henkilö, jolla on nimenkirjoitusoikeus. Avustusta on haettava ennen hankkeen tai sen toimintaa koskevien töiden aloittamista.

Hakemukseen on liitettävä toimenpidettä varten laadittu hankesuunnitelma kustannusarvioineen, rahoitussuunnitelmineen ja toteuttamisaikatauluineen sekä tarpeelliset selvitykset tuen myöntämisen edellytysten arvioimiseksi. Hankesuunnitelmasta on käytävä selville mm. hakijan esittely, hankkeen tarve, tausta, kohderyhmä, toteutusalue, hyödynsaajat, toteutus ja toimenpiteet, aikataulu, tavoitteet, tulokset, vaikutukset, viestintä sekä seuranta ja raportointi. Kokonaisbudjetissa on tarvittaessa selvitetty myös osatoteuttajakohtaiset budjetit.

Rahoitusta haetaan avustushakemuksella ja siihen tulee liittää PDF-tiedostoina:

- Hankesuunnitelman, jonka pituus on enintään 10 sivua.
- Tarvittaessa asiakirja nimenkirjoitusoikeudesta.
- Yhteishankkeessa kaikkien osapuolien allekirjoittama yhteishankkeen sopimus.
- Hakijan vakuutus, ettei hankkeen toiminnassa ole pakotteiden alaisia henkilöitä.

Haettavan avustuksen hakulomake täytetään, allekirjoitetaan,

- a) tallennetaan ja lähetetään ELY-keskuksen yleisen sähköisen asiointilomakkeen liitteenä (liitteitä mahtuu kerralla 40 Mt), valitaan virastoksi **Etelä-Savon ELY**, asiaksi kirjoitetaan **”Vesihuollon toimintavarmuuden ja kyberturvallisuuden parantaminen”**.
- b) Hakemuksen voi lähettää liitteineen Etelä-Savon ELY-keskukselle myös sähköpostilla

[kirjaamo.etela-savo@ely-keskus.fi](mailto:kirjaamo.etela-savo@ely-keskus.fi)

tai **postitse** osoitteella:

**Etelä-Savon ELY-keskus**

Kirjaamo

PL 164, 50101 Mikkeli

## Lisätietoja

**Etelä-Savon ELY-keskus**

Vesitalousasiantuntija Markus Tirkkonen, puh. 029 502 4066, [markus.tirkkonen@ely-keskus.fi](mailto:markus.tirkkonen@ely-keskus.fi)

Vesihuoltopäällikkö Jyrki Lammila, puh. 029 022 890, [jyrki.lammila@ely-keskus.fi](mailto:jyrki.lammila@ely-keskus.fi)

## Liitteet

liite 1: Ohje yhteishankkeen toteuttajille

## Liite 1: Ohje yhteishankkeen toteuttajille

Yhteishankkeessa tuki kohdistetaan kahdelle tai useammalle toteuttajalle ja he vastaavat hankkeesta yhteisvastuullisesti. Jokaisen yhteishankkeeseen osallistuvan on täytettävä tuen saajille asetetut edellytykset. Yhteishankkeen jokainen tuensaaja osallistuu hankkeeseen omalla rahoituksellaan ja hankkeesta aiheutuvat kustannukset sisällytetään hankkeen budjettiin.

Yhteishankkeen hakijoiden (osatoteuttajien) tulee valita keskuudestaan yksi päätoteuttaja, joka toimii hankkeen hallinnoijana ja vastaa yhteydenpidosta tuen myöntäneen viranomaisen kanssa. Hankkeen päätoteuttaja jättää yhden yhteisen hakemuslomakkeen kaikkien yhteishankkeen toteuttajien puolesta.

Aiesopimuksessa osatoteuttajat sitoutuvat yhteiseen hakemukseen, sopivat hankkeen hallinnoijasta ja valtuuttavat päätoteuttajan/hallinnoijan jättämään hakemuslomakkeen puolestaan. Tämä on erittäin tärkeää, koska harkinnanvaraista avustusta ei voida myöntää hallintopäätöksellä sellaiselle, joka ei ole ao. tukea hakenut.

Hallinnoijan ja osatoteuttajien lisäksi hankkeella voi olla myös muita yhteistyökumppaneita. Yhteistyökumppani on taho, joka osallistuu hankkeeseen, mutta ei sisällytä kustannuksiaan hankkeen budjettiin.

### Yhteishankkeen sopimuksessa huomioitavaa:

Sopimus yhteishankkeen toteuttamisesta tulee toimittaa Etelä-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukseen ennen rahoituspäätöksen tekemistä. Kyseessä on yksi asiakirja, jonka allekirjoittavat kaikki toteuttajatahot. Kyseessä on yksi asiakirja, jonka allekirjoittavat kaikki osatoteuttajatahot. Allekirjoittajina toimivat henkilöt, joilla ko. organisaatioissa on virallinen nimenkirjoitusoikeus, samoin kuin muut osatoteuttajan hakemusasiakirjat. Sopimuksen liitteenä tulee olla selvitys osatoteuttajien nimenkirjoitusoikeuksista.

Sopimuksessa tulee huomioida vähintään seuraavat asiat:

- projektin nimi
- yhteishankkeen osapuolet ja hallinnoijana toimiva taho (kaikki tuensaajat, Y-tunnus, organisaation virallinen nimi ja yhteystiedot) → viralliset allekirjoitukset kunkin toteuttajatahon toimesta
- sopimuksella osatoteuttajan tulee valtuuttaa hankkeen päätoteuttaja allekirjoittamaan hankehakemus, maksatushakemukset ja loppuraportti
- sopimuksen voimassaolo (hankkeen kesto)
- rahaliikenteestä sopiminen (myös kunnallinen, muu julkinen ja yksityinen rahoitus – kuka maksaa kenelle ja milloin). Tuensaajien tulee huomioida rahoituspäätöksessä mainitut ehdot.
- mainittava, että toimenpiteet sekä kustannukset ja rahoitus osahankkeittain toteutetaan sopimuksen liitteenä olevien osatoteuttajakohtaisten sisältökuvaus- ja budjettiliitteiden mukaisesti.
- hankinnat: kuvataan, että noudatetaan lakia julkisista hankinnoista ja rahoituspäätöksen ehtoja (pääsääntönä kilpailuttaminen).
- kirjanpito: kaikilla osahanketoteuttajilla on oltava kirjanpitolain mukainen hankekohtainen kirjanpito, ts. projektilla on oma kustannuspaikka organisaation kirjanpidossa. Projektin toteutukseen liittyvä kirjanpitoaineisto sekä kaikkien kulujen, tulojen, ja toiminnan tarkastuksen kannalta tarpeellinen asiakirja-aineisto on säilytettävä rahoituspäätöksen ehtojen mukaisesti.

- hallinnoijan mahdollinen toimivalta edustaa oikeudellisesti kaikkia tuensaajia

#### Hallinnoijan vastuut ja velvollisuudet

- yhteishankkeen koordinointi ja ohjaaminen; projektin kokonaisseuranta
- tiedonkulun varmistaminen toteuttajien välillä
- noudattaa hyväksytyä projektisuunnitelmaa ja rahoituspäätöksen ehtoja (ml. rahoituspäätöksessä mainittujen aikataulujen noudattamisesta huolehtiminen koko yhteishankkeen osalta)
- laatii avustushakemuksen, mahdolliset muutoshakemukset ja toimittaa rahoittajalle
- laatii tarvittaessa oikaisuvaatimuksen
- laatii mahdolliset jatkorahoitushakemukset rahoittajalle
- yhteystaho rahoittajaan päin (tietojen kokoaminen ja toimittaminen rahoittajalle yhteishankkeesta)
- maksatus:
  - kokoaa yhden maksatushakemuksen yhteishankkeesta sekä varmistaa tietojen oikeellisuuden (esim. päällekkäisten tietojen välttäminen)
  - välittää maksetun valtion tuen muille yhteishankkeen toteuttajille
- ohjausryhmän toiminnan asettaminen ja organisoiminen, jos ohjausryhmä on päätetty perustaa
- de minimis – seuranta koko yhteishankkeen tasolla
- koordinoituvastuu koko yhteishankkeen asiakirjojen säilytyksen osalta siten, että kaikki hanketta koskeva kirjanpito ja muu aineisto on tallessa. Hallinnoijan tulee vastata siitä, että kaikki osatoteuttajat ovat tietoisia mistä mikäkin materiaali löytyy siten, että tuen käytön valvonta on mahdollista.

#### Osatoteuttajien vastuut ja velvollisuudet

- noudattaa hyväksytyä hankesuunnitelmaa (mahdollisista ongelmista ja muutostarpeista ilmoitettava mahd. pian hallinnoijalle) ja rahoituspäätöksen ehtoja
- toimittaa maksatushakemusten laadintaa varten vaadittavat tiedot hallinnoijalle hallinnoijan määrittelemän aikataulun mukaisesti
- de minimis – seuranta oman osahankkeen osalta
- vastuu oman osahankkeen asiakirjojen säilytyksen osalta siten, että kaikki hanketta koskeva kirjanpito -ja muu aineisto on tallessa. Osatoteuttajan tulee vastata siitä, että he ovat tietoisia mistä mikäkin materiaali löytyy siten, että tuen käytön valvonta on mahdollista.

#### Muuta huomioitavaa ja sovittavaa:

- mikäli päätöksessä edellytetään tilintarkastusta: tilintarkastuksen järjestäminen projektin päättyessä (pääsääntöisesti hallinnoija hankkii tilintarkastuksen koko yhteishankkeelle)

- projektista ja sen tuloksista tiedottaminen: Sovittava mikä tahoo hoitaa osahankkeiden ja koko yhteishankkeen kokonaisuudesta tiedottamisen.
- hankkeen tulokset ja tekijänoikeuskysymykset
- sovittava vastuu hankkeen pysyvistä tuloksista ja vaikutuksista ja esim. niiden ylläpito hankkeen jälkeen

**HUOM! Sopimuksen allekirjoittaa kussakin organisaatiossa virallisen nimenkirjoitusoikeuden omaava henkilö!**